

OMMAVIY TARTIBSIZLIKLARDA MILLIY GVARDIYA HARBIY XIZMATCHILARINING MUZOKARA OLIB BORISH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH – DOLZARB PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA

Abdurahmonov Azizbek Baxtiyor o'g'li

Jamoat xavfsizligi universiteti magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7264736>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi Oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlarida jangovar-xizmat faoliyatga ilmiy yondashuv va kompetentlikni shakllantirish yo'llari, ularda muzokalar olib borish ko'nikmasini shakllantirish usullari yoritilgan. Shuningdek, ommaviy tartibsizliklar, ularni oldini olish va hal qilish mexanizmlari borasida Milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining roli haqida keng ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: milliy gvardiya, harbiy xizmatchi, kursant, harbiy oliy ta'lim, ommaviy kayfiyat, vatanparvarlik.

РАЗВИТИЕ ПЕРЕГОВОРОВ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ В УСЛОВИЯХ ОБЩЕСТВЕННЫХ БЕСПОРЯДКОВ - ДОЛЗАРБ КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Аннотация. В данной статье описаны пути научного подхода к боевой служебной деятельности и формирования компетентности у курсантов высших военных учебных заведений Республики Узбекистан, методы формирования у них навыков ведения переговоров. Также дана обширная информация о роли военнослужащих Национальной гвардии в массовых беспорядках, механизмах их предотвращения и разрешения.

Ключевые слова: национальная гвардия, военнослужащий, курсант, военное высшее образование, общественные настроения, патриотизм.

DEVELOPMENT OF NEGOTIATION SKILLS OF NATIONAL GUARD MILITARY SERVANTS IN PUBLIC DISORDER - DOLZARB AS A PSYCHOLOGICAL PROBLEM

Abstract. This article describes the ways of scientific approach to combat service activity and formation of competence in cadets of higher military educational institutions of the Republic of Uzbekistan, methods of formation of negotiation skills in them. Also, extensive information is given about the role of the National Guard military personnel in mass riots, their prevention and resolution mechanisms.

Key words: national guard, military serviceman, cadet, military higher education, public mood, patriotism.

KIRISH

Bugungi shiddatli globallashuv va axborot xurujlari davrida milliy armiyamiz ming-minglab o'g'lonlarimiz uchun chinakam mardlik, fidoyilik, haqiqiy vatanparvarlik maktabiga aylangani, hech shubhasiz, erishgan eng katta yutug'imizdir. Mamlakatimizda yoshlarni vatanparvarlik, milliy an'ana va qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash, ma'naviy yetuk va jismonan sog'lom barkamol avlodni voyaga yetkazish, zamonaviy harbiy san'at sirlarini o'rgatishda va raqobatdosh harbiy kadrlarni tayyorlashda respublikamiz oliy harbiy ta'lim muassasalarining roli beqiyosdir.

Bugun mamlakatimizda harbiy ta'lim tizimini, harbiy ilm-fanni takomillashtirish, uni zamonaviy talablar va jahon standartlariga mos keltirish masalasiga davlatimiz rahbariyati tomonidan alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, har tomonlama yaxshi ta'minlangan, zamonaviy talablarga javob beradigan Qurolli Kuchlarni shakllantirish va rivojlantirish bo'yicha islohotlarni olib borishda harbiy kadrlar, birinchi navbatda, intellektual jihatdan yetuk, strategik va tahliliy fikrlashga qodir ofitserlarni tayyorlash vazifasi oliy harbiy ta'lim muassasalari ilmiy tadqiqot yo'nalishini belgilab bermoqda.

METOD VA METODOLOGIYA

Bu borada Prezident Shavkat Mirziyoyev O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tashkil etilganining 26 yilligi va Vatan himoyachilari kuni munosabati bilan bayram tabrigida "Biz davlatimiz mudofaa qudratini har tomonlama oshirish, yetuk malakali harbiy kadrlar tayyorlashga bundan keyin ham alohida e'tibor qaratamiz. Ayni vaqtda shaxsiy tarkib o'rtasida milliy o'zlikni anglash va jangovar ruhni, vatanparvarlik tarbiyasini kuchaytirish, harbiy xizmatchilarning intellektual salohiyatini yuksaltirish ham doimo e'tiborimiz markazida bo'lishi lozim" deb alohida urg'u berib o'tdilar. Hozirda yangi asosda hozirgi davrda harbiy kadrlarni tayyorlash hamda malakasini oshirish tizimini prinsipial jihatdan mutlaqo yangi asosga o'tkazish, qo'shimcha yangi va zamonaviy harbiy ta'lim muassasalari tashkil etish, kursant va tinglovchilarni o'qitish tizimini ko'p tarmoqli asosda yo'lga qo'yish bo'yicha izchil davlat siyosati olib borilmoqda.

Oliy harbiy ta'lim muassasalari kursantlarida jangovar xizmat faoliyatga ilmiy yondashuv va kompetentlikni shakllantirish, ya'ni Miliy gvardiya maxsus vazifalarni bajarish bo'linmalari xizmat spetsifikasiga ilmiy yondashish, shaxsiy tarkibda amaliy mahorat va ko'nikmalar shakllantirilishi – kundalik vaziyatda va favqulodda holatlarda jamoat xavfsizligi va jamoat tartibiga oid vazifalarni samarador bajarilishiga, bo'linmalar harakatlarining uyg'unligiga, uyushqoqligiga ulkan zamin yaratadi. Milliy gvardiya ta'lim muassasalari, shu o'rinda Milliy gvardiya Harbiy-texnik instituti professor-o'qituvchilari tarkibi va kursantlari bu borada faoliyatga ilmiy yondashuv bilan qarashi, jonboslik ko'rsatishi talab etiladi. Chunki, sir emaski jamoat xavfsizligi va jamoat tartibi ta'minlashda tizimdagi ayrim harbiy xizmatchilar tomonidan turli xatolarga yo'l qo'yilmoqda. Ushbu xatolar, avvalambor, ayrim harbiy xizmatchilar maxsus jangovar tayyorgarlikni to'liq o'zlashtirmaganligi, unga ilmiy yondashmaganligi va jangovar-xizmat faoliyati xususiyatlarini to'liq anglab yetmaganligidan dalolat bermoqda.

Ommaviy tartibsizliklarda Milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining muzokara olib boorish ko'nikmasini shakllantirish ham bugungi kun harbiy ta'lim oldida turgan asosiy vazifalardan biridir. Bu borada so'z yuritishdan avval, ommaviy tartibsizliklar tushunchasiga to'xtalib o'tmoqchimiz.

Ommaviy tartibsizliklar ijtimoiy hodisa sifatida jamiyat uchun jiddiy xavf tug'diradi. Ular turli sabablarga ko'ra paydo bo'lishi mumkin - ijtimoiy-iqtisodiy (ozuq-ovqat yetishmovchiligi, fojiali inflyatsiya, umumiy ishsizlik va boshqalar), siyosiy (hokimiyatning o'zboshimchaliklari, demokratik erkinliklarning buzilishi, hukumat siyosatidan norozilik va boshqalar), etnik (milliy ozchiliklarning huquqlarining buzilishi yoki aksincha, mahalliy bo'lmagan etnik guruhlarining ijtimoiy hayotining muhim sohalari vakillarida ustunlik va boshqalar), diniy (turli dinlar vakillari o'rtasidagi kurash), jinoiy (jinoiy guruhlar o'rtasidagi ta'sir doiralarini qayta ko'rib chiqish uchun kurash) va boshqalar. Masalan, so'nggi paytlarda

ekstremistik guruhlar, antiterroristik harakatlar va futbol muxlislari o'rtasidagi to'qnashuvlar keng tarqalmoqda.

TADQIQOT NATIJASI

Ushbu ijtimoiy hodisaning mexanizmini *ommaviy kayfiyat*, jamiyatda hukmronlik qilish istagi, bu odamlarning katta hajmini qamrab oladigan ruhiy holatlar, ular uchun bir xil subyektiv signal reaksiyasi, konfor yoki noqulaylikning maxsus tajribalari tashkil etadi. Integratsiyalashgan shaklda bunday fikrlar uchta asosiy fikrni aks ettiradi.

*Birinchi*dan, hayotning umumiy ijtimoiy-siyosiy sharoitlaridan qoniqish yoki norozilik darajasi.

*Ikkinchi*dan, berilgan sharoitlarda odamlarning ijtimoiy-siyosiy da'volarini amalga oshirish imkoniyatining sub'ektiv bahosi.

*Uchinchi*dan, da'vo qilish uchun shartlarni o'zgartirish istagi.

Ommaviy kayfiyat, maxsus psixologik holatlar kabi, to'g'ridan-to'g'ri hissiyotlardan ozroq yoki ongli fikrlarga o'tish holatida, kundalik hissiyotlardan kelib chiqadi, ammo sharoitlar, ijtimoiy-siyosiy hayot, uning me'yorlari va tamoyillari asosida oqilona tarzda ijtimoiy-siyosiy nuqtai nazardan taqqoslanadi. Ularni ijtimoiy fanlarda an'anaviy ravishda namoyish etiladigan "ommaviy kayfiyat" ga qaytarib bo'lmaydi ular nafaqat ijtimoiy-me'yoriy (aslida odatdagi ma'noda "ommaviy"), balki real hayotda yuzaga keladigan boshqa tarkibiy qismlarni ham o'z ichiga oladi.

Ushbu kayfiyatlarining tabiati, ular dastlabki paydo bo'lish nuqtasida sezilarli bo'lib qolishlari bilan belgilanadi. *Bir tomondan*, ularning ehtiyojlari va qiziqishlari bilan bog'liq bo'lgan katta odamlarning da'volari (yoki kutishlari), *boshqasi bilan* - haqiqiy hayot sharoitlari bilan bog'liq. Tajribalar ko'rinishidagi reaksiyalar turli shakllarda bo'lishi mumkin - nafratdan tortib to ko'tarilishgacha. Maxsus shakllar ham paydo bo'lishi mumkin - befarqlik va befarqlik kabi "passiv kayfiyat", odamlar da'vo va ularga erishish imkoniyatlari orasidagi tafovutni bartaraf etish imkoniyatiga ishonishmaydi, ya'ni bir xil talablar va intilishlarning falaji, haqiqatda qo'llab-quvvatlanmaslik, o'ziga bo'lgan ishonchni yo'qotish, motivatsiya va faol harakatlarning falaji. Umuman olganda, ommaviy kayfiyat - bu ijtimoiy-siyosiy voqelikning sub'ektiv bahosi, go'yo ko'pchilik odamlar manfaati, ehtiyojlari, talablari va umidlari prizmasidan o'tayotgandek his etiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, mashhur his-tuyg'ular tez tarqaladi va o'ta yuqumli. Bundan tashqari, ongni to'g'ridan-to'g'ri boshqarish ular uchun qiyin jarayondir. Ular o'xshash ijtimoiy-siyosiy mavqega ega bo'lgan, odatda odamlarga mos kelmaydigan ijtimoiy-siyosiy vaziyatga bog'liq bo'lgan ba'zi "ular" ga qarshi qaratilgan "biz" jamoatchilik tuyg'usini shakllantiradigan odamlarni osongina va tezda birlashtiradi.

MUHOKAMA

Ommaviy ongning kelib chiqishida ikki omilning o'zaro ta'siri:

*Birinchi*dan, haqiqat sifatida harakat qiladigan ob'ektiv, ob'ektiv omil.

*Ikkinchi*dan, turli odamlarning voqelik haqidagi g'oyalarini, ularning manfaatlarini va ehtiyojlarini hisobga olgan holda turli baholarini o'z ichiga olgan sub'ektiv omil. Jamiyatdagi ommaviy kayfiyatning og'irligi, avvalambor, uning ijtimoiy-siyosiy tuzilishining bir xilligiga bog'liq. Muayyan ijtimoiy qatlamlarda paydo bo'lgan va juda tez tarqaladigan turli xil ommaviy manfaatlar, ular o'zlarining mavzusi sifatida massani tashkil qiladilar. Bu, ayniqsa, siyosiy inqirozlar davrida, ijtimoiy-siyosiy tizimdagi tub o'zgarishlar paytida yaqqol namoyon bo'ladi.

Tinch sharoitda, juda xilma-xil, juda aniq va shuning uchun tizimda sezilmaydigan kayfiyatlar mavjud bo'lganda, ularning mavzusi nisbatan sodiqlik bilan taqdim etiladi.

Ommaviy kayfiyatning asosiy funksiyasi - ijtimoiy-psixologik bo'lib, odamlarning ijtimoiy-siyosiy harakatlarini shakllantirish va rag'batlantirishdir. Ommaviy mitinglar, ular ommaviy harakatlar va ko'rinishlarda e'tirof etilib, avval ijtimoiy-siyosiy xatti-harakatlarni boshlaydi va keyin tartibga soladi, buning natijasida ijtimoiy-siyosiy jarayonlar dinamikasini ta'minlash funksiyasi orqali amalga oshiriladi. Demak, potensial ijtimoiy-siyosiy harakatlarning predmetini shakllantirish vazifalari ommaviy harakatlarni tashkil etuvchi kayfiyatlarga mos keladi. Ijtimoiy-siyosiy xatti-harakatlarni boshlash va tartibga solish funksiyalari ijtimoiy-siyosiy tizimning o'zgarishiga olib keladigan ommaviy fikrlarga mos keladi. Strategik ijtimoiy-psixologik baholashning vazifalari ijtimoiy-siyosiy voqelikka uzoq muddatli munosabatni, ularni tushunish va mos keladigan fikrlashni shakllantiradigan ommaviy kayfiyatdir.

Ommaviy tartibsizliklarni boshqarishda milliy gvardiya harbiy xizmatchilaridan yuksak darajada muzokara olib borish qobiliyati talab etiladi. Jamoat tartibini ta'minlash chog'ida huquqbuzarlar bilan muloqotga kirishayotganda:

- doimo hushyorlikni yo'qotmasdan, o'zini og'ir, vazmin tutib, har qanday kutilmagan harakatga qarshi tayyor turishi;
- ushlangan shaxslarning sog'lig'iga zarar yetganda darhol birinchi tibbiy yordam ko'rsatishi;
- o'z vakolatlari doirasida, jamoat tartibi va xavfsizligini, huquqiy tartibotni buzish hollarining oldini olish choralarini ko'rishi;
- harbiy xizmatchi (xodim) xizmatdan tashqari vaqtda umumiy qabul qilingan odob-axloq normalariga rioya etishlari, g'ayriijtimoiy xatti-harakatlar, shaxsga qarshi, tinchlik va xavfsizlikka qarshi, iqtisodiyot sohasidagi, ekologiya sohasidagi, jamoat xavfsizligi va jamoat tartibiga qarshi jinoyatlarga qarshi murosasiz munosabatda bo'lishi;
- harbiy xizmatchi (xodim) qiynoq, jazolashning qattiq, shafqatsiz, insoniylikka zid yoki insoniy qadr-qimmatni kamsitishdan iborat bo'lgan harakatlarga yo'l qo'ymasligi lozim.

XULOSA

Yuqorida ta'kidlab o'tilganlarni bo'lgusi Milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining ta'lim olish bosqichida ularning ongiga singdirish, kursantlarni jangovar o'qitishda harbiy-ilmiy yondashuvni ahamiyatini kuchaytirish, ularni ilmiy faoliyat bilan shug'ullanishga chorlash, ma'naviy-ma'rifiy, huquqiy munozaralarg yo'naltirilgan ishlarini jadallashtirish doimo dolzarbligicha qolaveradi. Bu esa, harbiy ta'limNI ilmiy potensialini rivojlantirishni tizimli tashkillashni talab etadi.

REFERENCES

1. Головченко В.В. Эффективность правового воспитания. Понятие, критерии, методика измерения. – Киев, 1985. – С.26.
2. Х.Т. Одилқориев, И.Т. Тультеев ва бошқ.; проф. Х.Т. Одилқориев таҳрири остида. Давлат ва ҳуқуқ назарияси: Дарслик . Тошкент.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2009. – Б. 296.

3. Хамраев, А. А., Ахмедова, Н. А., & Алиева, К. К. (2022). *Клинические особенности течения реактивного артрита у больных с Хроническим вирусным гепатитом* (Doctoral dissertation, Tashkent).
4. Ахмедова, Н. А. (2022). The role of genes regulating inflammatory mediators in the etiopathogenesis of chronic pancreatitis.
5. Касимова, М. Б., & Ахмедова, Н. А. (2022). Анкилозловчи спондилитли беморларда скелетдан ташқари зарарланишларни баҳолаш.
6. Ахмедова, Н. А. (2022). Патогенетические основы системной ферментотерапии при ревматических заболеваниях.
7. Касимова, М. Б., Ахмедова, Н. А., Махаматходжаева, Х. Б., Шарапов, З., Худойназаров, А., & Кадирова, Ш. (2022). Erap-1 and il-23r as a leading genetic predictors of development of ankylosing spondyloarthritis.
8. Хамраев, А. А., Ахмедова, Н. А., & Алиева, К. К. (2022). *Клинические особенности течения реактивного артрита у больных с Хроническим вирусным гепатитом* (Doctoral dissertation, Tashkent).
9. Джураев, И. М. Ахмадиев Нуриддин Мухитдинович аспирант Ферганский государственный университет Узбекистан г. Фергана, ул. Мурабийлар, 19.
10. Ahmadiev, N. M., & Juraev, I. M. (2019). Family reading-a leading factor in the promotion of youth moral education. *Научные исследования в Кыргызской Республике*, (3), 24-27.
11. Abdulhayeva, F. (2022). TA'LIMDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(5-2), 905-908.
12. Kurbanova, M., Nuriddinova, S., & Abdulhaeva, F. (2022). Characteristics Of Neologisms Created in The Epics of Independence. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 3, 89-92.
13. Бобоназаров, Г. Я., & Омонова, Н. Р. (2021). OZBEKISTONDA YIRIK SHO'LI QORAMOLLAR TERI OSTI OQRASI HYPODERMA BOVUS (DIPTERA) ORGANILISHIGA DOIR. *Журнал Биологии и Экологии*, 3(1).
14. Джураев, И. М. Ахмадиев Нуриддин Мухитдинович аспирант Ферганский государственный университет Узбекистан г. Фергана, ул. Мурабийлар, 19.
15. Ahmadiev, N. M., & Juraev, I. M. (2019). Family reading-a leading factor in the promotion of youth moral education. *Научные исследования в Кыргызской Республике*, (3), 24-27.
16. Abdulhayeva, F. (2022). TA'LIMDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(5-2), 905-908.
17. Kurbanova, M., Nuriddinova, S., & Abdulhaeva, F. (2022). Characteristics Of Neologisms Created in The Epics of Independence. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 3, 89-92.